

A multikulturális filozófia megvalósulásának gyakorlata országhatárokon belül

A *multikulturalizmus* filozófia, amely méltányolja az etnikai sokszínűséget, támogatja a kulturális pluralizmust adott társadalmon belül – olvasható a multikulturalizmus ezen, illetve ehhez hasonló meghatározásai a releváns kötetekben, cikkekben. A multikulturalizmus mint témakör s mint fogalom új keletűnek tűnhet. Jelen korunkban egyre többet találkozzunk írásokkal, amelyek a különböző kultúrák és etnikumok országhatárokon belüli megjelenéséről és keveredéséről szólnak. Csakhogy az elmúlt évszázadok közösségeinek „multikulturális” alakulása mindig is létező és állandó folyamatként mutatkozott meg. Elegendő országunkat alapul vennünk, amelynek történelme az idők során szorosan összefonódott a Kárpát-medence területén élő számos etnikai, kulturális, illetve vallási háttérrel rendelkező csoport életével. Mindennek egyik legcsodálatosabb bizonyítéka az a tizenhárom, a magyar állam által hivatalosan elismert nemzeti-csoport, amely tagjaival ma együtt alkotjuk társadalmunkat. Az idők során számos írásos emlék maradt fenn, amely a társadalmon belüli kulturális diverzitást méltatja. *„Mert amiként különb-különb tájakról és tartományokról jöttek a vendégek, úgy különb-különb nyelveket és szokást, különb-különb példát és fegyvert hoztak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a pöffeszkedéstől elrettenti. Mert az egy nyelvű és szokású ország gyenge és esendő”*.¹ I. Szent István királyunk ezekkel a szavakkal méltatta a sokszínűséget Magyarországon.

Feltehetően nincs olyan állam a világon, amelynek belpolitikai ügyei között ne szerepelne az etnikumok közötti békés együttélés, a migránsok letelepedésének és munkavállalásának, a különböző kultúrák országhatárokon belüli szerveződésének kérdése. Így mára az egyik legjelentősebb kihívást az államok kormányai, illetve a nemzetközi szervezetek számára a multikulturalizmus tárgyköre jelentheti. Nélkülözhetetlen téma mindennek értelmében a multikulturális közösségek megfelelő mértékű és módú támogatása, az egyes nemzetiségi csoportok tagjaival való kiegyensúlyozott kapcsolat kialakítása és ápolása adott országon belül, illetve a harmónia megőrzése befogadó és anyaország között.

Az Európai Unió számos szabályozást fogantatósít a társadalmi integráció jegyében, melynek bevezetését és megtartását kötelezi a tagállamok részére. Gyakorta azonban – ahogyan azt láthatjuk az európai politikai események sorában – az egyes tagállamok neves politikai szereplői intéznek negatív hozzászólásokat a bevándorló személyek társadalmi ügyével, annak elfogadásával, illetve befogadásával kapcsolatban. Sajnálatos módon számos régióban, államban nem megfelelően, vagy egyáltalán nem működnek a toleráns társadalom megvalósulását célzó multikulturális politikák, melynek a hiányából fakadó, az „ismeretlentől” való félelem a helyi lakosság ellenszenvét fokozza, s a helybeliek, illetve a bevándorlói csoportok összetűzéseikhez vezethetnek. Ezért is nagyon fontos korunkban azon megfelelő szintű multikulturális politika kidolgozása és megvalósítása, amely képes választ adni, s legfőképpen megoldást nyújtani a különböző kultúrákat, etnikumokat, nemzetiségeket, vallásokat érintő kihívásokra, a harmonikus együttélést támogatja, felfedezi és kihasználja a társadalmat gazdagító, a diverzitásból fakadó multikulturális értékeket. Nyilvánvalóan ez nem egy rövidtávú, s azonnali, átfogó eredményekkel járó út. A különféle etnikai, kulturális, vallási háttérrel rendelkező egyének adott országon belül eltérő egyéni, illetve csoportos igényeket támasztanak a kormányzattal szemben. Az emberi jogok minden egyes személyre kiterjedő, teljes mértékű megvalósulását szem előtt tartani igen komoly kihívást jelent.

Tehát hogyan is valósulhat meg egy eredményesen működő multikulturális stratégia, amennyiben a különféle szükségleteket nélkülözhetetlen figyelembe venni úgy, hogy mindközben a multikulturális közösségek közötti harmónia is fenntarthatóvá váljék?

Számos kitűnő választ találunk erre a kérdésre szerte a világban, ahol a multikulturális politika modelljei sikeresen valósulnak meg és szövik át az érintett társadalmakat az egyes közösségi értékek megőrzésének jegyében. A változatos példák sokszínű útmutatást nyújthatnak azon országok és régiók részére, amelyek közigazgatási rendszerében és társadalmában az említett folyamatok kezdetlegesnek mondhatóak. Értelemszerűen az eltérő társadalmi-gazdasági felépítés, közigazgatási struktúra, s számos egyéb tényező mellett a multikulturalizmus tárgyát tekintve sem kezelhetőek az országok ugyanazon módon, ugyanazon keretek között. A különböző, máshol eredményesen működő modellek egyes részeit, programjait azonban célravezető lehet áthatóan tanulmányozni, egyúttal kivitelezni, amelyek a gyakorlatban alkalmazhatóak volnának saját társadalmunkon belül. Mindezek

ugyanis hozzájárulhatnak azon folyamatokhoz, melyek hatására egy befogadói környezet nyílik meg az egyes csoportok számára, akik egyenlő és teljes jogú tagokként vehetnek részt a közösség életében. Képességeik, illetve hozott kultúrájuk által közreműködhetnek a társadalom fejlődésében, egyúttal a multikulturalizmus virágzásában.

Jelen írásban az általam szakdolgozati témaként korábban vizsgált ausztrál New South Wales államának multikulturális politikáját emelném ki. Az ausztrál államban egy, a kormány által létrehozott, az érintett csoportokat és szervezeteket átfogó, a felelős állami szervek és közösségek közötti kapcsolatot fenntartó, a multikulturális ügyek szervezését lebonyolító és felügyelő, komplex intézményrendszer valósul meg a multikulturalizmus szolgálatában. Ez a központi irányító testület 2001 óta működik **Community Relations Commission for a Multicultural New South Wales** (Közösségi Kapcsolatok Bizottsága egy Multikulturális New South Walesért, a továbbiakban: **Bizottság**) néven, amely egyik fő alapelveként tekinti a társadalom minden egyes szekciójának gazdagítását a kulturális diverzitás előnyeinek kihasználásával.² A Bizottság fő küldetése tehát a különböző multikulturális csoportok sokszínűségéből fakadó értékek felismerése és teljes körű támogatása. Központi szervezet lévén felügyelete alatt összpontosulhatnak a multikulturális jellegű feladatkörök, amely ezen felül jogszabályok véleményezésére és kezdeményezésére jogosult. A multikulturális politikák hatékonyságának alakításában, javításában ezáltal jut kiemelt szerephez az intézmény. Az ausztrál állam régióira kiterjedő, azokat összefogó testület az egyes adminisztratív tevékenységektől kezdve a különböző programok, projektek szervezésén, az egyes közösségekkel való kapcsolatok kialakításán és ezen csoportok bevonásán át a polgárok felé irányuló kommunikációig irányítja, s támogatja mindazon területeket, amelyek a multikulturalizmushoz kötődnek.

A Bizottság által irányított multikulturális feladatok és fejlesztések nem csupán az államok és területek szövetségi kormányzati szintjén, hanem regionális-lokális szinten is megjelennek. Az intézményrendszer rendkívül fontos elemét alkotják a lakossági igények, a helyi szükségletek kielégítésére irányuló törekvések, amelyek a multikulturális tevékenységek eredményességéhez járulhatnak hozzá. Az érintett politikákhoz fűződő javaslatok, mint például a migránsok letelepedésével, munkavállalásával kapcsolatos ajánlások a helyi lakosok bevonásával készíthetők el, melyeket a Bizottság azt követően megküld a kormány részére. Az egyes közösségek így bekapcsolódhatnak a multikulturális tevékeny-

ségek, politikák, jogszabályok alakításába. Az etnikai, kulturális, vallási közösségekkel való kapcsolatépítés, kapcsolattartás fontossága, a csoportok közötti kommunikációs hálózatok kialakítása és fenntartása mindezen folyamatokban igen meghatározó, alapvető szerepet játszik. A civilekkel, szervezetekkel létrehozott kapcsolatok ápolása a különböző ülések, fórumok, találkozók, helyi programok formájában valósul meg szerte az állam területén. Az efféle események mind alkalmat kínálnak arra, hogy a lakosság tagjaival történő kommunikáció által a szervezet naprakész információkra tehessen szert lokális ügyekben. A szervezet kiemelt küldetéséként definiálható a személyközi kapcsolatok erősítése, miközben a lakosok közvetlenül szerezhetnek ismereteket egymásról, egymás kulturális értékeiről. A kapcsolatok kialakítása és gondozása mellett erősödhet az egyének körében a multikulturalizmus iránti pozitív elköteleződés, illetve az érintett folyamatokban való aktív részvétel igénye. A különféle internetes fórumokon, blog és közösségi oldalakon továbbá sor kerülhet az online kommunikációra, véleménynyilvánításra, tapasztalok megosztására. Számos program, internetes oldal a fiatalok elérését célozza, amellyel így a felnövekvő generáció figyelmét is felhívhatja a multikulturális ügyek fontosságára, hangsúlyosabb szerephez juttatva őket a multikulturalizmus útjának alakulásában.

A Bizottság együttműködik az államban működő szervezetekkel, akik részére tájékoztatást nyújt a multikulturális jogszabályok intézményekre vonatkozó részeinek betartására vonatkozóan (jogszabályra példa: „*Minden egyes intézmény New South Wales államában felismeri a nyelvi és kulturális előnyöket New South Wales népességében, mint értékes erőforrást és támogatja ezen erőforrást az állam fejlődésének maximalizálása érdekében*”).³ A multikulturalizmushoz kötődő információkat és híreket a testület folyamatosan böngészi, s a különféle kommunikációs csatornák útján tájékoztatja azokról a lakosokat és szervezeteket. Az érintett kiadványokat, cikkeket folyamatosan digitalizálják, s weboldalukon közzéteszik, így a szervezet honlapján rendszeres az aktuális információk közzélése.

A szervezet működésének vizsgálatából fakadóan az egyik legfontosabb megállapításként kijelenthető, hogy egy átfogóan felépített intézményi struktúra mellett a proaktív magatartásmód, valamint a folyamatos és közvetlen, hatékonyan működő kommunikáció az eredményesen működtethető multikulturális politika alapvető eleme. Meghatározó mindemellett a multikulturalizmusban rejlő lehetőségek kimunkálása és kihasználása, illetve a problémák megoldásá-

ra irányuló erőfeszítések jelenléte. Ausztrália sem volt kezdetektől fogva befogadó ország – elég csupán a *White Australian Policy*-t, azaz a *Fehér Ausztrál Politikát* megemlítenünk, amely megszorításokat eszközölt a különböző európai, valamint ázsiai migránsok, azok leszármazottjainak bevándorlását és letelepedését illetően. A nacionalista, migráns-ellenes személelmóddal szembeni növekvő ellenállás terelte Ausztráliát első ízben a multikulturalizmus útjára.

A legfőbb küldetés tehát a multikulturális csoportok sokszínűségéből fakadó értékek és előnyök felismerése, azok teljes körű támogatása. Nélkülözhetetlen a kormányzat felelősségének fenntartása multikulturális ügyekben, illetve a közvetlen kommunikáció lehetőségének megteremtése, mely során a közösségek ismertethetik helyzetüket, álláspontjukat a döntéshozók irányában. A lakosság fokozottabb részvétele így fontos szerepet kap a multikulturalizmust érintő politikai folyamatok pozitív irányú alakulásában. Meghatározó a közösségek eltérő igényeinek szem előtt tartása, s leginkább annak felismerése, hogy minden egyes egyén hozzájárulhat értékeivel, tudásával, képességeivel a társadalom kedvező alakulásához. Mindemellett szükséges a problémák célzott azonosítása, a szőnyeg alá söprés taktikájának elvetése. A lehetőségek mellett kellő hangsúllyal érdemes egyeztetni a problémákról, a lehetséges megoldások, választási opciók kutatásának folyamatos vizsgálatáról, illetve azok megvalósításáról állami és regionális-lokális szinten.

Hazánk kivételes helyet foglal el a multikulturalizmus színterén: ki kell emelnünk az országunk társadalmát évszázadok óta gazdagító tizenhárom, az állam által hivatalosan elismert nemzetiségi csoportot, amelyek tagjai „*által létrehozott kulturális értékek Magyarország kulturális örökségének szerves részei*”.⁴ Ezen közösségek mellett azonban hazánk részét képezi azon kulturálisan, etnikailag sokszínű bevándorló réteg, amely ügyeinek kezelése kevésbé jut kiemelt szerephez. A Magyarországon huzamosabb tartózkodásra jogosító, illetve letelepedési engedéllyel rendelkező, valamint a magyar állampolgárságot nyert migránsok aránya azonban egyre inkább meghatározó. 2002 és 2012 között például a hatszorosára nőtt az állampolgári státuszban részesülő személyek száma. Mivel ezen polgárok többsége fővárosunkban telepedik le, ezért Budapestet kiemelten érintik a multikulturalizmussal kapcsolatos lehetőségek, valamint kihívások, melyekkel foglalkozni érdemes és szükséges napjainkban. A multikulturális háttérrel rendelkező réteg különleges helyzetben van az országban. Ahogyan arra a „*Bevándorlók – mellettünk*” című Uniók kampány egyik megje-

lent írása is felhívja a figyelmet, Magyarországon közel sem él annyi migráns személy, mint más nyugat-európai országban, mely igen fontos lehetőséget teremt: még idejében megkezdhető ugyanis azon társadalmi folyamatok támogatása, melyek hatására az ország felkészülhet a jövőben esetleg nagyobb számban érkező bevándorlóakra, s amely egy nyílt és befogadó közeget eredményezhet hazánkban.⁵

Természetesen hazánkban is akadnak törekvések sokszínű programok, projektek formájában, melyek fő célja a toleráns társadalom felé vezető út kikövezése. Mindemellett azonban az etnikailag, kulturálisan különböző bevándorlókat, letelepült személyeket, nemzetiségieket, valamint szervezeteket felölelő országos hatáskörű szervezet, melynek fő célja a velük kapcsolatos igények, szükségletek kielégítése volna, jelenleg hiányzik Magyarországon. Ezen kívül elenyészőnek, sokszor nem egészen hatékonynak mondható azon programok száma, melyek küldetése a társadalom tagjainak tudatos formálása, nevelése az elfogadás irányában. Mivel egyes elemzők szerint a nagyfokú elutasítás fő oka az ismeretlenről való félelem, így ez a tény még inkább indokoltá teszi a multikulturalizmus elfogadottságára irányuló mozgalmak elindítását és kiépítését az országban.⁶

Magyarország a tizenhárom nemzetiség ügyében rendkívül pozitív irányú nemzetiségpolitikát folytatott az elmúlt időszakban. Ma már kiépített nemzetiségi önkormányzat segíti a nemzetiségi csoportokat az egyes településeken. A nemzetiségi oktatásnak köszönhetően a 2011/2012-es tanévben 273 nemzetiségi óvoda, 348 nemzetiségi általános iskola, valamint 29 nemzetiségi gimnázium működött az ország területén.⁷ A nemzetiségi média keretén belül a közszolgálati műsorszolgáltatók a tizenhárom nemzetiség részére biztosítják azok anyanyelvén történő rádió- és televíziós műsorok szolgáltatását. Az egyes jogszabályok, programok és intézmények működésének segítségével feltehetően a jövőben is ez az irányvonal lesz meghatározó. A nemzetiségi csoportok saját kulturális autonómiájuk, hagyományaik megőrzésében biztosítottak, mely hozzájárulhat identitásuk, valamint közösségeik megtartásához. Az egyes nemzetiségek támogatása igen termékeny talajt képezi az elfogadó társadalomhoz vezető folyamatoknak. Mindezen programok, tervezetek a toleráns szemléletmód iránti pozitív társadalmi elköteleződést erősíthetik a magyar társadalomban. Az egyes tevékenységek, melyek a magyar lakosok részére nyújtanak tájékoztatást a nemzetiségi csoportok életvitelével és hagyományaival kapcsolatban, hozzájárulnak ahhoz, hogy Magyarországon minél több állampolgár megértse és elfogadjja a külön-

bőző kulturális, vallási vagy etnikai háttérrel rendelkező egyéneket, közösségeket. Ezen folyamatok végeredményben tehát a toleráns és elfogadó társadalom megvalósulását nagymértékben előmozdíthatják.

Ahogy azt az ausztrál állam sikeres modellje bizonyítja, megfontolandó egy átfogó és a multikulturalizmus elvei iránt elkötelezett intézményrendszer felállítása, mely központilag felügyelni képes az adott országban zajló multikulturális folyamatokat, szervezeteket, közösségeket, képviselheti a lakosság érdekeit. A megvalósítható multikulturális modell egyik legjelentősebb része az érintettekkel fenntartott folyamatos kommunikáció és kapcsolattartás, mely összpontosulhat ezen intézmény kezében.

Magyarországon van talaja a multikulturális folyamatok szélesebb körű szintéren való kiépülésének. A megfelelő és átfogó módon, közigazgatási szinten, minden egyes régióra kiépülő multikulturális intézményrendszer annak nélkülözhetetlensége révén járul hozzá az egyes multikulturális tevékenységek, programok, jogszabályok sikeréhez és hatékonyságához, mely növeli a multikulturalizmus irányában történő elégedettséget, erősíti annak társadalmi elfogadását. A lakosok elkötelezettségének növelésével pedig minden egyén aktív résztvevőként járulhat hozzá az egyes közösségek, s ezáltal a multikulturális modell sikeréhez.

„Amikor megértjük a kulturális és nyelvi különbségeket multikulturális társadalmunkon belül, akkor sokkal inkább képesek leszünk tervezni és hozzáférést biztosítani, s egy minőségileg magas szintű kulturális érzékenységet és inkluzív szolgáltatásokat fenntartani. Akkor majd nagyobb valószínűséggel alakítunk ki olyan környezetet és a hozzá kapcsolódó lehetőségeket, amelyek biztosítják az egészséget és a jólétet, a közösségi életben való részvétet, az elköteleződést és a gyümölcsöző közösségeket...”⁸

Felhasznált irodalom

- Community Relations Commission For a Multicultural NSW: Annual Report 2012 / 2013; 2013, Sydney
- Emberi Erőforrások Minisztériuma: Nemzetiségek Magyarországon 2011–2013; 2014, Budapest; 187–193. o.
- James Jupp: From White Australia to Woomera: The story of Australian Immigration, Cambridge University Press, 2007, Nagy-Britannia; 99. o.
- Joint Standing Committee on Migration: Inquiry into Migration and Multiculturalism in Australia, Ausztrál Nemzetközösségi Parlament; 2013, Canberra; 6. fejezet, 104–105. o.

Grace Cheng – Nationalism and Human Rights: In Theory and Practice in the Middle East, Central Europe, and the Asia-Pacific, 3. fejezet: Troy Whitford: All in the name of Human Rights: A Historical Case Study on Australian Nationalism and Multiculturalism, 1980–1990; 2012. február, Palgrave Macmillan, New York, USA; – 47–68. o.

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény, bekezdés

Pauló Eszter: Multikulturalizmus gyakorlata az ausztrál New South Wales államában és Magyarországon

New South Wales Consolidated Acts : Community Relations Commission and Principles of Multiculturalism Act 2000; 1/3, 3/12

Száray Miklós: Történelem II, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2006, Budapest; 80. o.

Internetes forrás:

http://kitekinto.hu/eia/2011/01/15/bevandoelok_-_mellertunk/#.U1lPePl_v9M (letöltés dátuma: 2014. 04. 15.)

<http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/magyarorszag-a-legalutasitobb-allam-kelet-kozep-europaban-327433> (letöltés dátuma: 2014. 04. 14.)

Jegyzetek

¹ Száray Miklós: Történelem II, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2006, Budapest; 80. o.

² New South Wales Consolidated Acts: Community Relations Commission and Principles of Multiculturalism Act 2000, 3/12– nem hivatalos, saját fordítás

³ New South Wales Consolidated Acts : Community Relations Commission and Principles of Multiculturalism Act 2000; 1/3 – nem hivatalos, saját fordítás

⁴ A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény, bevezető

⁵ http://kitekinto.hu/eia/2011/01/15/bevandoelok_-_mellertunk/#.U1lPePl_v9M (letöltés dátuma: 2014. 04. 15.)

⁶ <http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/magyarorszag-a-legalutasitobb-allam-kelet-kozep-europaban-327433> (letöltés dátuma: 2014. 04. 14.)

⁷ Emberi Erőforrások Minisztériuma: Nemzetiségek Magyarországon 2011–2013; 2014, Budapest; 187–193. o.

⁸ Joint Standing Committee on Migration: Inquiry into Migration and Multiculturalism in Australia, Ausztrál Nemzetközösségi Parlament; 2013, Canberra; 6. fejezet, 104–105. o. – nem hivatalos, saját fordítás